

- Šezdeset godina hrvatskog novinstva u Hercegovini, *Hrvatsko pravo*, br. 65/1943., str. 4-5.

- Božićni običaji u našoj Hercegovini, *Hrvatsko pravo*, br. 66/1943., str. 4; br. 67/1943., str. 7.

1944.

Fra T., Kakav život takova smrt, *Kršćanska obitelj*, br. 4/1944., str. 54-55 (prip. iz života francuskog revolucionara Mirabeau-a)

Fra Tihomir, Susretaj pred razstankom, *Kršćanska obitelj*, br. 6/1944., str. 88-90 (prip. o bratu i sestri koji su zajedno poginuli kod Waterloo)

Ljubo Popadić, *Didak*

O BROTNJU I NAŠOJ ŽUPI

JOŠ NEKA IMENA BROTNJAKA U IZJAVI IZ 1918.

U prošlogodišnjem Godišnjaku objavili smo imena osoba iz naše župe koje su potpisale tzv. *Izjavu*. Izjavom se usvojila Deklaracija jugoslavenskog kluba u Beču iz 1917. godine koja je tražila ujedinjenje Hrvata, Srba i Slovenaca u jednu državu. Tada se mislilo na ujedinjenje u sklopu Austrougarske monarhije.

Ovdje donosimo još neka imena osoba (većinom glavara u nekim broćanskim selima) koja smo pronašli u Arhivu Provincije u Mostaru.

Izjava

(Tekst Izjave...)

U Gradničim 16./1. 1918.

Fra Jakov Vasiljević, župnik
 Jakov Planinić
 Pero Martinović
 Ilija Mijatović
 Jozo Dujmović
 Cvitan Dujmović
 Juko(?) Planinić
 Frano Pehar
 Mate Pehar
 Mate Cvitanović¹⁴⁷

Izjava

(Tekst Izjave...)

U Gradničim dne 16./1. 1918.

Fra Jakov Vasiljević, župnik
 Fra Križan Galić, vikar
 Fra Tomo Zubac

¹⁴⁷ Arhiv Provincije, SP., sv. 49., f. 60.

Fra Mile Miloš
 Glavar Dobrog Sela
 Glavar Slipčiča
 Stanko Dugandžić
 Arapović Marko
 Ivan Soče
 Pero Zubac
 Ilija Vidić
 Nikola Pejđov¹⁴⁸

Marta Vučić (u sredini), majka Mare Vučić iz Lukanovića.

BROČANSKI HRVATI ZA HRVATSKU PUČKU STRANKU

«Primili smo iz Broćna više dopisa o tamošnjem izbornom raspoloženju i o političkim sastancima, što ih je održao dr. fra Dominik Mandić, nosilac liste HPS u Hercegovini. Mi te dopise ovdje sve zajedno donosimo, da se vidi, kako trijezni broćanski seljaci pametno prosuđuju današnji politički položaj i da se ne dadu zavesti praznim obećanjima nekih demagoga i vikom neiskusne i kratkovidne zavedene mladačrije. Dopisi, što smo ih primili, glase ovako:

Međugorje, 3. veljače.

Gosp. uredniče! Danas je ovdje bio kod nas naš obljubljeni i daleko poznati narodni prijatelj fra Dominik Mandić. Prije polaska na Čitluk na žalobni spomen smrti našega prvoga vođe fra Didaka Buntića održali smo s njime kratki pouzdanički sastanak. Međugorje je oduševljeno za O. fra D. Mandića. Mi njega već odavno poznamo, nigda nećemo zaboraviti njegov neumorni rad za naše dobro osobito za duhan, o kojem ova župa glavno žive. Mi nismo ljudi, koji vjerujemo praznim obećanjima i republici na vrbovoj grani. Tko je nama Međugorčanima i Hercegovini uopće više dobra učinio nego O. fra Dominik, neka dođe ovamo i to nam dokaže, pa ćemo svi za njim, a dotle smo uz našega Dr. fra Dominika Mandića i uz ljude, koji s njime rade. Pozivljemo i ostala mjesta osobito ona, gdje se duhan sadi, da se drže svoga staroga prijatelja i obranitelja Dr fra Dominika Mandića.

Međugorčanin.

Čerin, 4. februara.

Jučer na sv. Blaža došao je s Čitluka na Čerin dr fra Dominik Mandić. Nakon sv. mise održao je narodu dugi govor o današnjim prilikama i o budućim izborima. Sastanak je otvorio obljubljeni čerinski župnik o. fra Mile Miloš, i pohvalio dosadašnji rad i zauzimanje fra Dominikovo za svaku narodnu potrebu osobito za duhan. U svom govoru opisao je dr fra D. Mandić teško stanje, u kojem se danas nalazi hrvatski narod, naglasio je, da se ni od ovih izbora nemamo nadati nikakvoj osobitoj poboljšici ili promjeni. Hrvati su mogli iza zadnjih izbora postići autonomiju (samoupravu) pokrajina, gdje bi se svaka pokrajina pitala sama za se i za svoje stvari, ali to nijesu postigli, jer Radić nije htio doći u sabora, pa su Pašić i Pribičević napravili centralizam i beogradsku kapu naturili svim pokrajinama u zemlji. Hrvati su mogli dobiti kod ovih izbora 90

¹⁴⁸ Arhiv Provincije, SP, sv. 49., f. 61.

– 100 mandata, a sada ih neće dobiti ni 65, jer su ovaj zakon pravili Srbi sebi po sebi, dok su Hrvati s Radićem opet ležali kod kuće. Radić je htio postići sve od jedamput pa nije postigao ništa a kao pametan čovjek imao je najprije postići ono, što se može, a kasnije sve malo po malo, dok se ne postigne sve, što je dobro i pravedno da se dobije. Zato će trebati četrdeset godina, a moguće i više, dok popravimo ono, što se je u ove dvije samo godine propustilo i pokvarilo. Radića agitatori obećavaju narodu republiku, a svijet misli, da će to biti zemaljski raj. Evo republiku, ama se republika nije negdje uvela, pa neće ni u nas gumenim kuglicama nego olovnim. A tko je voljan da po našim selima i po cijeloj državi krv poteče?! O republici neka nitko ne govori, koji nije voljan pregoriti svoju kuću, svoju ženu i svoju djecu, a glavu metnuti u torbu. A i onda je pitanje šta bi postigao?

Dr fra D. Mandić rekao je da on ne će narodu ništa obećavati za što nije siguran, da će postići, jer nije voljan, da se sutra stidi riječi koje danas pred nama reče. Ako mu narod pokloni povjerenje, nastavit će radom, kao i dosada što je radio. Hrvati u Hercegovini ne mogu voditi politiku, koju vode seljaci Hrvati u Hrvatskoj i Slavoniji. Tamo je svijet bogat: ima pune hambare žita i pune pojate hajvana; oni od države ništa ne traže, samo neka država njima ne otmilje. Dočim su u nas prilike drukčije. Naš je duhan u državnim rukama, naša su polja neuređena, naše ceste neprovedene, naše škole neuređene. Kad državi dajemo poreze i duhan, moramo od države i tražiti pomoć i potporu. Da su pok. fra Didak Buntić i ljudi koji su za narod radili nakon njegove smrti, ležali kod kuće kao Radić, Hercegovina bi davno skapala od gladi, a duhan Bog zna, po što bi se danas plaćao. Pred vratima su izbori. Narod treba da se odluči ili za ljude, koji će raditi, a vele ne obećavaju, ili za ljude koji zlatne kule jezikom stvaraju, a iza izbora će u zapčku sjediti. Dr. fra D. Mandić veli, da on spada među prve: ne obećaje ništa, a učinit će za svoj

drugi seljački narod u Hercegovini sve, što moguće. Narod može da odabere prazna obećanja mjesto rada, ali nema prava da se kasnije tuži, ako ga obećanja prevare, a ostane bez svojih pravih i prokušanih prijatelja.

Za vrijeme govora javilo se je jednom dva puta neko đače nedouče, kojega su svećenici, biskup i pok. fra Didak 3–4 godine u Zagrebu izdržavali (hrani sirotu na svoju sramotu!). Zato ga je na koncu pozvao dr. fra Dominik tri puta, da kaže javno pred cijelim narodom, ako ima šta reći, i sramotno je ušutio. Poslije je ipak iza leđa nešto pred mlađarijom rigao, što su svi poštenu ljudi osudili. Čerin je zadnji put listom bio za pok. fra Didaka, i nije se prevario, pa se ne će kajati ni ovaj put, ako baci kuglicu za onoga čovjeka koji je za Hercegovinu radio, i mnogo joj valjao.

U Lipnu

Iz Lipna smo primili ovu obavijest:

U nedjelju večer navratio se je k nama s Čerina p. o. dr. fra Dominik Mandić. Iza večere sastalo se gotovo cijelo selo u kući zastupnika Raspuđića na sijelo i razgovor s poštovanim Ocem doktorom. Prijateljski smo se razgovarali o svim našim potrebama i poslovima. Bio je govor i o politici i o izborima. Pok. fra Didak češće puta navraćao se je ovuda, jer mu je ovdje roditeljska kuća, pa mi znamo što može jedan čovjek, kad radi, učiniti za narod. Zato će Lipno ovaj put glasovati za fra Didakova nasljednika dr. fra D. Mandića, koji u svemu nastavlja rad fra Didakovo osobito u radu za duhanare. A mi u Lipnu glavno živimo od duhana.»¹⁴⁹

¹⁴⁹ (...), *Bročanski Hrvati za Hrv. Pučku Stranku*, Narodna sloboda, Mostar, 6/1923., god. V., str. 1.-2.

GODIŠNJAK

ŽUPE SV. BLAŽA, GRADNIĆI

GODINA VII., BROJ 7., GRADNIĆI, LIPANJ 2010.

Stara crkva u Gradnićima iz 1855.
i čeka dovršetak obnove

